

Egyedi, permanens azonosítók használata a tudományos folyóirat-kiadásban

Az MTA Könyvtár és Információs Központ Szakinformatikai Osztályával kialakított jó munkakapcsolat eredményeként alkalomunk nyílt arra, hogy a DOI rendszer bevezetésén túlmenően most egy újabb könnyítést mutassunk be szerzőinknek a tudományos tevékenységük gyakorlatához.

Bilicsi Erika

informatikus könyvtáros, MTA Könyvtár és Információs Központ Szakinformatikai Osztály
e-mail: bilicsi.erika@konyvtar.mta.hu

---

1. BEVEZETÉS

A tudományos munkásságot bemutató listák összeállítása elengedhetetlen mind a kutatók, mind a kutatással foglalkozó intézmények és a kutatásokat támogató szervezetek számára. Ma már az informatika nyújtotta technikai lehetőségek képesek levenni ezt a terhet a szerzők és az adminisztrátorok válláról, ehhez csupán megfelelő azonosítókkal kell ellátni a közleményeket. Az alábbiakban röviden áttekintjük az egyedi, permanens azonosítók használatának előnyeit, a bennük rejlő felhasználási lehetőségeket.

A tudománnyal foglalkozók számára elengedhetetlen, hogy életrajzuk részét képezze a teljes munkásságukat tartalmazó publikációs jegyzék. A kutatástámogatók, kutatást végző intézmények és a tudománymetriát művelők érdeke is azt kívánja, hogy rendelkezésre álljanak a tudományos eredményeket publikáló közleményekről készült listák. Hagyományosan az ilyen bibliográfiákat fáradságos munkával – ideális esetben a bibliográfiai leírás összeállításához értő könyvtárosok – állították elő. Manapság, az online folyóirat-kiadás korában, a számítástechnikában rejlő automatizálási lehetőségek új távlatokat nyitottak a tudományos teljesítmény méréséhez szükséges adminisztratív feladatok megvalósításában.

A tudományértékeléshez szükséges listák ma már szinte egy gombnyomással előállíthatók, ha a kutatás során, a kézirat benyújtásakor és a publikációs folyamatban alkalmazzuk a modern technika nyújtotta lehetőségeket, és betartjuk a széles körű együttműködésen alapuló adatfelviteli szabályokat. A rendszer természetesen még nem tökéletes, hiszen az elmúlt mintegy 20 évben kezdődtek az ilyen irányú informatikai fejlesztések. Ma már látszanak azok a megoldások, amik a jövőben képesek lesznek egyszerűen és gyorsan biztosítani a tudományértékeléshez szükséges információ igényeket.

A fő probléma a közlemények és szerzőik, továbbá az affiliációban megjelölt intézmények és a szponzorok azonosítása, emellett pedig az online megjelenő közlemények elérhetőségének biztosítása. Természetesen minden adatbázis alkalmaz saját azonosítókat (pl. Google Scholar author ID, Scopus Author ID, ResearcherID), de felmerült az igény a nemzetközi azonosításra, ami az automatizált adatfeldolgozás feltétele. Mivel a cikkek, tanulmányok a kiadók közreműködésével jelennek meg, az ott használt munkafolyamat és technológia az egyik záloga az automatizált adatfeldolgozásnak. További alapvető feltétel, hogy a szerzők olyan kéziratokat adjanak le, amelyekben a szükséges azonosítók szerepelnek.

2. DIGITAL OBJECT IDENTIFIER (DOI)

A közlemények azonosítását és elérhetőségének biztosítását a DOI, az online tartalmak (ún. digitális objektumok) azonosítására szolgáló egyedi azonosító oldotta meg [1]. A DOI permanens, egyedi azonosító, amely segítségével akkor is megtalálható az online tartalom teljes szövege, ha annak URL-je megváltozik. A rendszer úgy működik, hogy a DOI-t, az azonosítani kívánt tartalom bibliográfiai adatait és az online elérhetőséget (URL) egy adatbázisban rögzítik. Így amikor a DOI-t az olvasó használja, a rendszer kikeresi a regisztrált URL-t és továbbítja a megadott weboldalra az olvasót. A rendszer működésének feltétele, hogy amennyiben az URL változik, azt le kell cserélni a központi nyilvántartásban, azaz szükség van egy archivált, hosszú távú megőrzésre szánt online példányra is, ami arra az esetre nyújt megoldást, ha az eredeti közlési hely megszűnik.

Mivel a DOI egyedi azonosító, használata lehetővé teszi a hivatkozásgyűjtés automatizálását is. Pl. ha az MTMT-be minden közlemény DOI-val és irodalomjegyzékkel együtt kerülne be, amiben minden forrás DOI-ja is szerepelne, a szoftver képes lehetne arra, hogy a DOI-k segítségével emberi közreműködés nélkül állítsa össze egy-egy cikk hivatkozásainak listáját a rendelkezésre álló listák alapján.

3. OPEN RESEARCHER AND CONTRIBUTOR IDENTIFIER (ORCID)

A szerzők azonosítását jelenleg úgy tűnik, hogy az ORCID azonosító fogja megoldani [2], mivel olyan piacvezető kiadók összefogásán alapul, mint pl. az Elsevier, a Springer Nature, a Taylor & Francis és a Wiley, de olyan szervezetek is részt vesznek benne, mint pl. a CERN és a Wellcome Trust. Az ORCID regisztrációja a szerzők számára ingyenes, pár percet igénybe vevő feladat. Az automatikus adatfeldolgozás érdekében azt kell elérni, hogy tüntessék fel ezt az azonosítót minden kéziratukban. Így biztosan megkülönböztethetők az azonos névalakkal rendelkező szerzők, ill. nem jelent nehézséget egy munkásság összeállítása, ha a szerző különböző neveken publikál (pl. magyarul

megjelenő tanulmányaiban más nevet használ, mint angolul megjelenő közleményeiben, vagy házasságkötés miatt megváltozik a név stb.).

Az ORCID – az azonosítók nyilvántartása mellett – lehetőséget biztosít a kutatók tudományos munkásságának online megjelenítésére. Az ORCID kapcsolatban áll pl. a CrossRef és a DataCite DOI regisztráló ügynökségekkel, így ha egy közlemény DOI azonosítójának regisztrációja során a szerzők adatai között az ORCID-t is megadjuk, a közlemény automatikusan megjelenik az érintett szerzők ORCID profiljában. A kutatók személyes adatlapján megadhatók más adatbázisokban használt azonosítók is, mint pl. a Scopus Author ID, így a Scopusból is automatikusan importálódnak a publikációk. Lehetőség van kézi adatfelvitelre is, amivel teljessé tehető az ORCID-ban megjelenített munkásság, hiszen még vannak olyan közlemények, amelyek egyik ORCID-al kapcsolatban álló adatbázisból sem importálhatók.

Az ORCID a folyóirat-kiadók adatbázisaiból is kinyerhető. Számos, a kiadási folyamatot támogató szoftver létezik, mint pl. az Open Journal Systems (OJS), amelyek a cikk beküldésétől a bírálati és szerkesztési folyamaton át a publikálásig segítik a szerkesztősegi munkát, sőt az utólagos adatfeldolgozást – pl. DOI regisztrációt, bibliográfiai adatbázisokban való megjelenítést – is megkönnyítik. Az ilyen rendszerekben már a kézirat beküldésekor meg kell adniuk a szerzőknek a cikkhez kapcsolódó adatokat. A szerzők nevének feltüntetése mellett van lehetőség az ORCID megadására is. Az ilyen rendszerek adatbázisban tárolják a cikkek adatait és szabványos protokollok segítségével működnek, azaz ezek az adatok könnyedén kinyerhetők és felhasználhatók más gyűjteményekben.

Azaz pusztán technikai oldalról nézve ma már nincs akadálya annak, hogy pl. a Magyar Tudományos Művek Tárába (MTMT) import folyamatok útján kerüljenek be a közlemények, és ez a feladat ne a szerzők és adminisztrátorok terhe legyen. Természetesen a DOI és az ORCID azonosítók használata még csak arra nyújt lehetőséget, hogy az MTMT megvalósítsa az importálást, és a közlemények automatikusan bekerüljenek a szerzők munkásságába.

4. INTÉZMÉNYEK ÉS SZPONZOROK AZONOSÍTÁSA

A következő lépés az intézmények és szponzorok olyan nemzetközi szintű azonosítása, ami azt is lehetővé teszi majd, hogy az MTMT-ben nem csak a szerzői, de az intézményi hozzárendelés is automatizálhatóvá válik. Számos szervezethez kötődő kezdeményezés született már az évek során, mint pl. az Open Funder Registry, az OrgRef, a GRID, a LEI, a Publisher Solutions International adatbázisa vagy a Ringgold szolgáltatása [3]. Az ORCID, a CrossRef és a DataCite munkatársainak összefogásában jött létre a nemzetközi azonosító létrehozására irányuló Organization Identifier Project [4]. Reméljük, hamarosan rendelkezésre áll egy olyan azonosító – talán egy ORCID –, amelynek segítségével automatizálható lesz az intézményekhez és pályázati támogatásokhoz kötődő bibliográfiák összeállítása.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A tudományos tevékenységet bemutató jegyzékek összeállítása elengedhetetlen: szükséges statisztikai adatszolgáltatáshoz, pályázatok benyújtásához, tudományos fokozatok, munkahelyi minősítések bírálatához, a szerzők tudásának, tevékenységének bemutatásához. Jelenleg nagy terhet ró a kutatókra az ilyen listák összeállítása – és nem is gazdaságos megoldás –, pedig a modern technika nyújtotta lehetőségek

alkalmazásával mindössze egy feladatuk lenne: az azonosítók használata. Ha ez megvalósul és a tudományos kommunikációban résztvevő minden szereplő beépíti a munkafolyamatokba az azonosítók használatát és az adatcserére alkalmas eszközöket használ, eljöhethet az az ideális állapot, amelyben szinte humán közreműködés nélkül rendelkezésre állnak majd a tudományértékeléshez szükséges információk.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] A DOI azonosítóról ld. Bilicsi Erika: Online megjelenő folyóiratcikkek azonosítása és elérésének biztosítása DOI segítségével. In.: Közlekedéstudományi szemle, 67. évf. (2017) 2. sz. p. 10-11.
- [2] Az ORCID azonosítóról ld. Holl András – Bilicsi Erika: ORCID – egy újabb szerzőazonosító tudományos közleményekhez. In. Könyvtári Figyelő, 63. évf. (2017) 3. sz. p. 346-350. <http://real.mtak.hu/65517/>
- [3] Geoffrey Bilder – Josh Brown – Tom Demeranville: Organisation identifiers: current provider survey <https://orcid.org/sites/default/files/ckfinder/userfiles/files/20161031%20OrgIDProviderSurvey.pdf>
- [4] Laure Haak: Organization identifier project: A way forward <https://orcid.org/blog/2016/10/31/organization-identifier-project-way-forward>

Új célforgalmi mátrixok a tervezés szolgálatában

A Közlekedéstudományi Intézet 2017. november 30-i határidővel elkészítette a négy fő közlekedési alágazat (közúti, vasúti, vízi és légi közlekedés), valamint a közforgalmú közlekedés országos helyközi célforgalmi mátrixait. A 2016-ra kidolgozott, valamint 2020-ra és 2030-ra előre becsült mátrixok létrehozását a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközből (CEF) 153 millió Ft-tal támogatta. A munka egészét, az alkalmazott új eljárásokat és az eredményeket megismerhetik a projektet részletesen bemutató Közlekedéstudományi Szemle 2017. októberi különszámából.

Az eredményeket jelentő honnan-hová mátrixok legalább 2022 végéig térítésmentesen elérhetők lesznek. A hozzájárulás módjáról 2018. január 8-ától részletes tájékoztatást a KTI honlapján (www.kti.hu) a Kutatás/Kiemelt hazai projektjeink A-Z menüpont alatt találhatnak.